

بررسی نقش قوانین و مقررات شهری بر ساماندهی سیما و منظر شهر تهران

آرزو وفایی^۱، اسلام کرمی*^۲، مسعود یوسفی تذکر^۳، ناصر حاج محمدی^۴

تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۰۸/۱۶

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۰۹/۳۰

چکیده

منظر شهری، سطح تماس انسان و پدیده شهر است که از طریق تجربه انسانی و تعامل میان انسان و محیط آشکار می‌گردد. تحولات چند دهه اخیر موجب شد که ضرورت توجه به نما و ساماندهی سیمای شهری مورد توجه باشد. نگاهی گذرا به سیمای شهر امروز، شاهدی بر اثبات ادعای مذکور می باشد. در این بین نقش قوانین و مقررات شهری به عنوان یکی از مهمترین عوامل تاثیر گذار در شکل گیری سیما و منظر شهری مورد مطالعه قرار خواهد گرفت. در این پژوهش، تحلیل اکتشافی صورت گرفته و با طرح پرسشنامه مولفه های موثر در شکل گیری نمای شهری به صورت پیمایش میدانی استخراج شده است و پس از تحلیل، به ارائه پیشنهادات اجرایی و کارآمد برای طراحان معمار و منظر شهری می پردازیم. جامعه آماری، مدیران اجرایی، کارشناسان متخصص و صاحب نظران شهرسازی و معماری و افراد ساکن در مناطق هستند که حضور مکرر در سطح شهر دارند.

واژگان کلیدی: سیما و منظر، نمای شهر، فضای شهر، قوانین شهری، ضوابط و مقررات

۱. دانشجوی دکتری، گروه معماری، واحد اردبیل، دانشگاه آزاد اسلامی اردبیل، ایران. شماره تماس: ۰۹۱۱۳۶۷۸۰۲۵
 ۲. استادیار گروه معماری، دانشگاه صنعتی شاهرود، شاهرود، ایران (نویسنده مسؤل). شماره تماس: ۰۹۱۴۴۰۱۲۴۵۴. گروه معماری، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران (مسئول مکاتبات: f.habib@srbiau.ac.ir).
 ۳. استادیار گروه معماری، واحد اردبیل، دانشگاه آزاد اسلامی اردبیل، ایران.
 ۴. مدرس گروه برنامه ریزی محیط زیست، دانشگاه تهران، تهران، ایران

مقدمه

مسأله ای که امروزه به طور چشمگیر در سیما و منظر شهری شهرهای امروز به چشم می خورد این است که سیما و منظر شهرهای امروز از نظم خاصی برخوردار نیستند. در این زمینه دو دیدگاه متمایز وجود دارد؛ عده ای از متخصصان و کارشناسان آن را مقوله ای صرفاً فرهنگی می دانند و معتقدند که سیما و منظر شهری و چگونگی آن متأثر از فرهنگ جامعه است. در مقابل، جمعی دیگر را عقیده بر این است که چهره ی مخدوش، عبوس و آفت زده ی سیمای کنونی شهرها ی ما حاصل بی توجهی و کم کاری های دست اندرکاران مربوطه و قوانین و ضوابط نظام مهندسی و شهرداری ها طی دهه های اخیر می باشد و برای اثبات ادعاهای خود به این نکته اشاره می کنند که در گذشته های نه چندان دور، شهرهای کشورما از سیمای منسجم و هماهنگی مطلوبی برخوردار بوده است. امروزه بیش از هر زمان دیگر در کلان شهرها به خصوص در تهران با هجوم آشفستگی در جنبه های گوناگون سیمای شهر مواجه هستیم. اکنون سیمای شهری از نظم کمتری برخوردار و آزار دهنده است. تفاوت آشکار در اشکال، مصالح مصرفی، زبری و نرمی، پیش آمدگی و پس رفتگی، کوتاه و بلند بودن بناها همگی نشانگر عدم وجود ضوابط و مقررات کارآمد برای اجرای نمای ساختمان ها و در مجموع سیمای ناهمگون و ناموزون شهری است. امروزه شهرها جولانگاه خودنمایی تک بناهایی شده است که میزان توان اقتصادی سازنده آن را به رخ بیننده می کشد. ناهماهنگی در عملکرد بنا و عدم تناسب مصالح مصرفی و شکل و فرم سیمای کالبدی خیابان ها و محله ها به شدت چشم را می آزارد. زیرا فاقد وحدت و انسجامی است که بتواند سیمای سازمان یافته ای از شهر را به نمایش بگذارد. ناخوانایی نماها و اغتشاش بصری، تداخل در کاربری های نامناسب و ترکیب آنها باعث گردیده تا سیمای نامطلوب شهری آزردهنده در شهرهای امروزی خودنمایی کند. معماری تک بنا و سیمای شهری با دو معضل اساسی مواجه گردیده است. اول این که معماری ساختمان ها، در دهه های اخیر از یک الگوی مشخصی تبعیت نکرده اند و دوم این که افزایش تراکم ساختمانی از یک سو و افزایش سطح شبکه های دسترسی از سوی دیگر، معماری شهری را به دلیل عدم تناسب و تعادل در نسبت کاربریها با چالش اساسی روبرو ساخته است. ضمن این که نمای ساختمانها از یک الگوی متناسب با فرهنگ و اقلیم منطقه ای تبعیت نمیکنند و ناهماهنگی بین کاربریها نیز با رعایت حسن همجواری شکل نامناسبی از معماری و سیمای شهری را به نمایش گذاشته است. همین امر منجر به پیدایش نوعی معماری شهری ناموزون و ناهماهنگ در سیما و منظر شهری گردیده است. قوانین و مقررات شهری به عنوان یکی از مهمترین عوامل تاثیر گذار در شکل گیری سیما و منظر شهری مورد مطالعه قرار گرفته و نقش آن بر ساماندهی سیما و منظر شهر تهران مورد بررسی قرار خواهد گرفت. در این پژوهش تلاش می کنیم تا قوانین مصوب مجلس شورای اسلامی و مجمع تشخیص مصلحت نظام و سایر نهادهای قانون گذار، مصوبات شورای عالی شهرسازی و معماری، مصوبات هیئت دولت، مصوبات شورای شهر و بخش نامه های اجرایی با اولویت ساماندهی سیما و منظر شهر تهران مورد بررسی قرار گرفته و نقش آنها در تاثیر گذاری ساماندهی سیما و منظر شهری تهران و ضمانت اجرایی آنها مورد بررسی قرار گیرد. در این راستا راهبرد ها و راهکارهای پیشنهادی برای تاثیرگذاری بیشتر قوانین و مقررات برای ساماندهی سیما و منظر ارائه خواهد شد.

مبانی نظری و پیشینه تحقیق

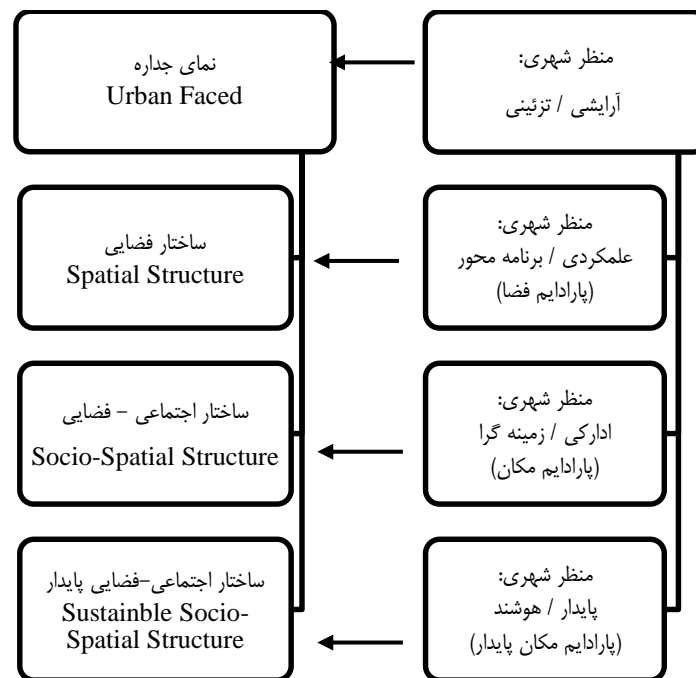
مفاهیم منظر شهری را اولین بار "گوردن کالن" در مجله «مرور معمارانه» مطرح کرد. وی منظر هر شهر را پاسخی به رفتارهای انسانی، وضعیت آب و هوایی، شاخصهای ایمنی و به بیان دیگر مداخله های ماهرانه در چارچوب افزایش تواناییهای محیط میداند. کالن معتقد است برداشت هر شخصی از منظر شهری متأثر از حس بینایی، حس مکان و محتوای محیطی است که فرد در آن قرار میگیرد (محمودی، 1381: 59-65) به زعم کالن (۱۹۶۱) منظر شهری هنر یکپارچگی بخشیدن بصری و ساختاری به مجموعه ساختمانها، خیابانها و مکانهایی است که محیط شهری را میسازند (کالن، ۱۳۸۲) به عقیده جان راسکین، منظر شهری چیزی بیش از یک مسئله برنامه ریزی و طراحی شهری است و در درجه نخست مسئله ارزشها، اهداف انسانی و به رسمیت شناخته شدن مسئولیتهای اجتماعی توسط آحاد جامعه است (گلکار، ۱۳۸۲) منظر شهری حاصل سطح تماس انسان و شهر است و در این راستا، انسان نه تنها در ساختار چشمانداز بصری شهر از طریق فعالیتهای خود بر منظر شهری تأثیر میگذارد، بلکه رفتار و درک ذهنی شهروندان نیز از طریق تماس با منظر شهری تأثیر می پذیرد. (Crow, Brown and Young, 2006: 282)

همچنین بیان شده است که منظر شهری، فهم شهروندان از شهر است که به واسطه ادراک نمادهای آن (ابعاد کالبدی شهر) و تداعی معانی مرتبط با آنها (ابعاد ذهنی و خاطرهای) صورت میگیرد. اهداف سه گانه منظر شهری عبارتند از: زیبایی شناختی، فرهنگی هویتی و عملکردی (منصوری، 1384). از دیدگاه گلکار (۱۳۸۲) منظر شهر، تلفیقی سه گانه از منظر عینی شهر، منظر ذهنی شهر و منظر عاطفی شهر است که مبنای رفتار قرار میگیرد (گلکار، ۱۳۸۲). گوردن کالن (۱۹۶۱) منظر شهری را هنر تناسب میداند. منظور کالن از واژه منظر شهری براساس کالبد شهر و با تأکید بر دیدها در شهر پایه گذاری شد. او در کتاب خود به اهمیت دیدهای پی در پی در محیط اشاره نمود. وی در خصوص منظر شهری بیان کرد، هنگامی که ساختمانی در یک مکان به صورت منفرد ساخته میشود، تنها به عنوان یک تجربه معماری تلقی میشود، ولی اگر تعداد زیادی ساختمان در کنار یکدیگر ترکیب شوند، واقعه جدیدی به وقوع میپیوندد که در حوزه منظر شهری تلقی میشود؛ این واقعه جدید را هنر تناسب می نامند (کالن، ۱۳۸۲). لینچ (۱۹۶۱)، مفهوم تصور ذهنی شهر با انتشار کتابی با عنوان سیمای ذهنی شهر ارائه نمود. لینچ در این کتاب ابعاد ذهنی منظر شهری را مطرح کرد، بدین ترتیب اگر کالن بیشتر بر ابعاد عینی منظر تأکید داشت، لینچ ابعاد ذهنی آن را مؤکدانه مورد توجه قرار داد (لینچ، ۱۳۷۳). لینچ سه عامل ادراکی، فیزیکی و عملکردی را در منظر شهری با اهمیت میداند (رضا زاده ۱۳۸۶) وی برای مطالعه تصویر ذهنی شهر، هر محیط شهری را شامل سه جز میداند: هویت، ساختار و معنی. راپاپورت میگوید: «منظر شهری کلیتی است که حتی پس از ترک محیط نیز در خاطر انسان میماند، حاصل تعامل میان انسان ناظر و محیط اوست؛ ارتباط متقابل شخص و مکان... منظر شهر مجموعه ای از گشتالتهاست. وقتی کلیتی ذهنی میشود که به آن معنایی استوار داده شود که از ظرفیت فرهنگی یا منطق هایی اقتباس شده است. منظر شهری در واقع کلیت به هم پیوسته ای از نمادها و نشانه هاست که به مفاهیم، ارزشها، معانی و چیزهایی شبیه به آن واقعیت میبخشد. (تیموری، ۱۳۸۶)

برای شهر تهران، تاکنون شش نقشه جامع تهیه شده است که در سه مورد، این نقشه ها در قالب طرحهای جامع مدون قابل ارزیابی هستند. اولین طرح که در سال ۱۳۴۸ به تصویب رسید، به طرح جامع فرمانروماتیان مشهور است. پس از بیش از دو دهه، طرح دوم (مشهور به طرح ساماندهی) توسط مهندسان مشاور آنک تهیه گردید. سومین طرح جامع نیز، طرح جامع راهبردی - ساختاری شهر تهران است که در سال 1386 به تصویب شورای عالی شهرسازی و معماری رسید. اگرچه در این طرح به واژه منظر شهری برخورد نمیشود، اما در بخشهای مختلفی از این طرح، موضوعات

مربوط به سیمای شهری مورد بحث قرار گرفته اند. این امر با توجه به زمان تهیه این طرح (دهه ۱۹۶۰ میلادی) و ادبیات موجود در آن زمان، امری طبیعی به نظر می آید.

بر اساس بررسی‌های گلکار (۱۳۹۳) می‌توان، نتیجه گرفت که منظر شهری به مثابه یک مفهوم از ماهیتی پویا، زنده و تکامل‌یابنده برخوردار است و قلمرو اطلاق مفهوم مزبور، مستمراً و به موازات بلوغ دانش و هنر طراحی شهری مورد پالایش و صیقل قرار گرفته است. کاوش‌های نشان می‌دهد که مفهوم منظر شهری از لحظه تولد تا بلوغ طراحی شهری، همچون پدیده‌ای زنده و پویا شاهد دگرگونی، تکامل والگوهای متفاوتی بوده و روند تکاملی آن را می‌توان به مثابه زنجیره‌ای متشکل از چهار حلقه تشبیه کرد، که هر حلقه الگوی خاصی از مفهوم منظر شهری را نمایندگی می‌کنند. الگوهای مختلفی که تا کنون مفهوم منظر شهری را به خود گرفته‌اند در شکل زیر بازتاب یافته است:

نمودار 1 - روند تکامل مفهوم منظر شهری (گلکار، ۱۳۹۳: ۱۸۷)

چارچوب مفهومی

چارچوب مفهومی^۱ تحقیق به تعریف واژگان^۲ و متغیرها^۳ که در واقع مفاهیم^۴ اصلی این رساله می‌باشد، می‌پردازد (Anfara & Mertz, 2014). این درحالیست که به ارتباط بین مفاهیم رساله، در بخش دیگری و تحت عنوان چارچوب نظری^۵ پرداخته می‌شود. از آنجا که دو مفهوم اصلی این پژوهش شامل «سیمای شهری» و «ضوابط و مقررات» است، این بخش رساله نیز از همین دو زیر بخش تشکیل شده است.

مفهوم نخست: سیمای شهر

سیمای شهر بر اساس سیر تاریخی ابتدا مفهومی عینی و سپس به عنوان سوژه‌ای ذهنی مطرح گردید است، لذا در ادامه به منظور بازشناسی دقیق سیمای شهر، هر دو مفهوم عینی و ذهنی مورد بررسی قرار می‌گیرد:

ارائه مفهومی عینی

طراحی فضاهای شهری از ترکیب ساختمان‌ها و سایر المان‌های بافت شهر همچون (درخت‌ها، عناصر طبیعی، آب، ترافیک و علائم بصری) حاصل می‌آید تا به گفته گوردن کالن، نمایش بصری محیط به شکل اعلائی خود شکل گیرد. (کارمونا و همکاران، ۱۳۹۱: ۲۹۸) گرچه عبارت منظر شهری برای اولین بار در سال ۱۹۴۸ توماس شارپ در مطالعه‌اش در مورد آکسفورد به کار گرفته شده است، اما برخوردی بصری به مسئله منظر شهری در کار جان نش در ابتدای قرن نوزدهم و در کارهای کامیلوزیته در انتهای قرن نیز دیده می‌شود. همچنین ایده زیته با کارهای باری پارکر و ریموند آنوین و کلاف ویلیامز الیس و دیگران در اوایل قرن بیستم توسعه یافت. در حالی که نویسندگان بسیاری در طرح مربوط به تئوری منظر شهری همکاری مؤثری داشته‌اند. لیکن تئوری مدرن منظر شهری به گوردن کالن باز می‌گردد، کالن با تألیف مقالات متعدد و همچنین کتاب «گزیده‌ی منظر شهری» موضوع مزبور را تئوریزه کرده است. وی در پیشگفتار این کتاب به منظور توصیف مفهوم منظر شهری، می‌نویسد:

«ساختمانی که در ناحیه‌ای بیرون از شهر به صورتی منفرد ساخته شود، به عنوان یک تجربه معماری قلمداد می‌شود. ولی اگر نیم دوجین ساختمان را با هم ترکیب کنیم از یک هنر غیر از هنر معماری استفاده شده است. در جمع کردن ساختمان‌ها به دور هم چندین واقعه شروع به بروز می‌کند، که در مورد یک ساختمان چنین رویدادی مطرح نیست. در لحظه عبور از برابر ساختمان‌ها و بعد از گذشتن از گوشه‌ای ممکن است به ناگهان با یک ساختمان غیرمنتظره‌ای روبر شویم، که موجب حیرت و تعجب ما گردد (عکس‌العملی که به واسطه وجود گروهی ساختمان بروز می‌کند و نه بواسطه یک ساختمان به تنهایی). حالی دوباره فرض کنید، که تعداد ساختمان به صورت گروهی به طوری پیوند داده شده‌اند که

¹ Theoretical Framework

² Terms

³ Variables

⁴ Concepts

⁵ Conceptual Framework

دسترسی به درون و بیرون این گروه ساختمانی به سهولت برای هر کس امکان‌پذیر بوده و فضایی که در داخل و بین ساختمان‌ها به وجود آمده هر کدام واجد زندگی برتر و بهتر از ساختمان‌هایی که آنها را به وجود آورده‌اند، باشد.» (کالن، ۱۳۸۲: ۵)

ارائه مفهومی ذهنی

چنانچه در بخش اهداف تحقیق فصل اول (کلیات تحقیق) گفته شد، در این رساله از نقشه‌های شناختی و تصویر ذهنی شهروندان (و دیگر مفاهیم مرتبط با آن) با توجه به اهمیتی که در کیفیت فضاهای عمومی و زندگی شهری دارند، به عنوان فوق معیارهایی ذاتا-ارزشمند، به عنوان مبنایی برای تدوین و تشخیص ساختار اصلی سکونت‌گاه‌های انسانی در مقیاس‌های مختلف بکار گرفته خواهد شد. ارتباط بین ساختار و نقشه‌های ذهنی تنها به کارکردی که ساختار در وضوح بخشی به نقشه‌های ذهنی دارد، محدود نمی‌شود. بلکه دسته‌ای از نظریه پردازان، اساسا ساختار را موضوعی ذهنی و نه عینی و موجود در دنیای خارج دانسته‌اند. تا بدانجا که از دیدگاه لوی اشتراوس «باید ساختارها را در الگوهایی که ذهن بشر بر واقعیت تحمیل می‌کند بازجست». از دیدگاه وی، ساخت «شیئی محسوس در جهان خارج نیست، بلکه امری ذهنی و اعتباری به شمار می‌آید» (Levi-Strauss, 2014). به عبارت دیگر در این نحله، ساختار ساخته ذهن بشر است که سپس بر شکل شهر فرافکنی می‌شود. این دسته از محققان برآنند که اولاً ساختارهای ذهنی ناخودآگاهی را کشف کنند که میان همه استفاده‌کنندگان از فضا مشترک است و ثانیاً روابط و قواعدی را بیابند که در تشکیل این ساختارها موثر بوده‌اند (تولایی، ۱۳۸۶: ۱۹-۲۰). این موضوع نه تنها اهمیت تصاویر ذهنی را برجسته می‌کند بلکه ارتباط بین ساختار شهر و نقشه‌های شناختی را نیز نمایان می‌کند. آگاهی و درک حس محیط و بویژه درک و تجربه مکان، یکی از ابعاد اصلی و مهم شهرسازی است. این مبحث از اوایل ۱۹۶۰ به عنوان یکی از حوزه‌های میان رشته‌ای ادراک محیطی توسعه و گسترش یافته است. در حال حاضر، موضوع تحقیق و بررسی حس مردم از محیط شهریشان، بخش مهمی از بدنه علم شهرسازی را تشکیل می‌دهد (Carmona and Tissedel, 2002: 178).

فضای شهری:

فضاهای شهری بخشی از فضای باز و عمومی شهری هستند که به‌نوعی تبلور ماهیت زندگی اجتماعی بوده و عرصه تعامل متقابل انسان‌ها هستند. در این فضاها این فرصت فراهم می‌شود که برخی مرزهای اجتماعی شکسته شود و برخوردهای از پیش تعیین نشده به وقوع بپیوندد. فضاهای باز عمومی دارای اهمیت ویژه‌ای در حیات جمعی شهروندان هستند. فضاهای عمومی در شهر را می‌توان حاصل تعامل سه فضای فیزیکی، اجتماعی و ذهنی دانست که با تأثیرگذاری بر شکل‌گیری خاطره جمعی و ایجاد فضایی اجتماعی برای روابط انسانی، نقش مهمی را در زندگی و سلامت شهروندان ایفا می‌نماید. فضای عمومی زمانی که تبدیل به عرصه‌ای برای تعاملات اجتماعی می‌شود به آن عنوان «فضای شهری» را اطلاق می‌کنند. به باور اندیشمندان معماری و شهرسازی، توسلی و بنیادی، (۱۳۸۶: ۱۷). «فضای شهری» فراتر از فضای کالبدی و مؤلفه‌های هندسی آن است: «فضای شهری یکی از عناصر ساخت فضایی شهر است و همراه با تاریخ ملت در دوره‌های مختلف به وجود می‌آید، شکل می‌گیرد و دگرگون می‌شود. این عنصر همیشه با قلب تاریخ شهر می‌پنیده و سرگذشت شهر را رقم می‌زده است»

نقی زاده و دیگران (۱۳۹۲: ۴۲) با تأکید بر جنبه‌های زیبایی‌شناسی فضا «فضای شهری آن دسته از فضاهای عمومی داخل شهر و عرصه بیرونی فضای معماری است که دارای ویژگی‌های خاص کالبدی و برتری‌های زیباشناختی نسبت به سایر فضاها باشد و بستری برای تبلور عینی

و ملموس تعاملات اجتماعی و ارتباطات رودرروی مردم فراهم آورد و عموم مردم بتوانند به آن دسترسی فیزیکی و بصری، در تمام اوقات و ایام سال و به طور رایگان داشته باشند. "دسترسی فیزیکی و بصری به فضای شهری یکی از اصلی ترین ویژگی های فضای شهری است به طوری که تیبالدز نیز فضای شهری را بخشی از بافت شهری می داند که عموم مردم به آن دسترسی فیزیکی و بصری دارند (Tibbalds, 1992). از نظر زوکر فضای شهری ساختاری سازمان یافته، آراسته و واجد نظم و به صورت کالبدی است که برای فعالیت های انسانی و بر قواعد معین و روشنی استوار است (توسلی و بنیادی، ۱۳۸۶: ۱۵). بنابراین فضای شهری، فضای خالی بین ساختمان ها نیست، بلکه مفهومی است دربرگیرنده ی محیط کالبدی، فعالیت ها، رویدادها و روابط میان آن ها.

مفهوم دوم: سیما و منظر شهری در نظام حقوقی ایران

در طراحی نماهای ساختمانها در شهر دو سیاست رایج وجود دارد. یکی طراحی نمای هر بنا به صورت رایج و مستقل با توجه به سلیقه دوم طراحی هر بنا با توجه به بناهای اطراف و ،طراح و کاربران پروژه ایجاد هماهنگی در خط آسمان،سطح بازشوها،مصالح و رنگ.شهرهایی که بر پایه سیاست اول شکل می گیرند معمولا سیمایی مغشوش دارند. سیاست دوم به ایجاد شهرهایی منجر می شود که سیمایی ، یکنواخت و بعضا خسته کننده دارد. در گذشته ساختمانهای شهر زیبا و مطابق با اصول ، نه تنها از جنبه انفرادی و معطوف به خود ، بلکه در کمال احترام به اطراف ، زیباشناختی بصری طراحی میشدند در زمینه طرح خود جای میگرفتند .با ظهور مفاهیم و عناصر با سرعتهای ،مانند بسیاری مسایل دیگر ،شهرسازی ایران ،مدرنیته دستخوش تغییراتی شد .اجرای قوانین و ، متفاوت در دوران متفاوت میبایست با اعتقاد به این موضوع که نمای ،ضوابط ساختمانی ساختمان میبایست به دنبال خلق یک کلیت هماهنگ به وسیله ، سایبان و محدوده سقفها ، بازشوهای در ، تناسب خوب پنجرهها بررسی ،عناصر تزئینی و... باشد ،رنگ ،مصالح ،سازه عمودی و افقی تا با اجرایی کردن این قوانین سعی در افزایش جنبه های ،شوند بدون ، زیبایی شناختی محیط شهری گردد .اما قوانین و ضوابط امروز ، نه تنها شرایط روز را تحت کنترل نیاوردند ، توجه به موارد مذکور اثراتی منفی به دنبال داشتند .جهت ملموس ، بلکه با اجرایی شدن ابتدا عوامل مؤثر بر ، در این نوشتار ،شدن موضوع برای خواننده شکلگیری نما و در نهایت به مقایسه ضوابط و آئین نامه های ساختمانی مربوط به نیمه ابتدائی قرن معاصر با ضوابط و آئین تا شاید علل ناکامی دسته دوم در ، نامه های امروز پرداخته میشود شرایط امروز روشن گردد .

الزامات مربوط به نمای ساختمانها:

- در هیچ یک از سطوح خارجی بنا نمی توان پنجره یا هواگیر مشرف به مالکیت مجاور احداث نمود مگر اینکه از حد مالکیت مجاور حداقل ۲ متر عقب نشینی صورت گرفته باشد در این حالت پنجره ها بایستی در ارتفاع ۱٫۸۰ متر از کف مربوطه به صورت غیر باز شو بوده و با استفاده از شیشه مات و یا مصالح مشابه بیرون آنها غیرقابل رویت گردد.

- الزام به رعایت و اجرای دستورالعمل نماسازی در پروانه ساختمانی بایستی درج و قید گردد صدور گواهی عدم خلاف، منوط به رعایت و اجرائی این دستورالعمل است.

- مالک و مهندسین طراح معمار، ملزم به ارائه طرح نمای ساختمان با جزئیات رنگ، جنس و نوع مصالح با جزئیات اجرایی لازم و براساس دستورالعمل قبل از صدور پروانه ساختمان به شهرداری منطقه و اخذ تأییدهای لازم از شهرداری می‌باشند و برای ضمانت اجرا می‌بایستی قبل از صدور پروانه ساختمان، توسط شهرداری منطقه از مالک و مهندسین طراح و ناظر تعهد اخذ گردد.

- مهندسین ناظر معماری ملزم به نظارت بر اجرای نمای ساختمان براساس طرح نمای مصوب از زمان اجرای سقف اول می‌باشند.
- معاون شهرسازی شهرداری منطقه ملزم به نظارت بر حسن اجرای دستورالعمل ناماسازی برای کلیه ساختمانهای واقع در محدوده منطقه می‌باشد. صدور گواهی عدم خلاف مشروط به تصویب طرح نمای ساختمان در شهرداری و صدور گواهی پایان کار منوط به اجرای نما براساس طرح مصوب بنا می‌باشد و هرگونه تخلف مهندسین در این خصوص می‌بایست به معاونت شهرسازی و معماری شهرداری تبریز اعلام و منعکس گردد.

- رعایت اصول معماری اصیل و بومی بعنوان اساس و پایه در طراحی و اجرای نمای ساختمانها الزامی است و استفاده از سبک‌ها و فرم‌های نامتعارف با معماری اصیل در نمای ساختمان در طراحی و احداث بنا ممنوع می‌باشد.

- طراحی و اجرای ساختمان‌ها بایستی به صورتی باشد که با منظر شهری و مولفه‌هایی از آن جمله خیابان، محله، عناصر طبیعی و محیطی و هنجارهای فرهنگی متناسب و هماهنگ باشد. - ساختمانها می‌تواند به نحوی طراحی شود که شکل، مقیاس، مصالح، رنگ و تناسبات حجم آن هماهنگ با محیط پیرامون باشد و از مصالح بوم آورد برای ناماسازی استفاده گردد.

- استفاده از سنگ‌های طبیعی و مصنوعی با رعایت ضوابط و نکات ایمنی و صرفاً با رنگ‌های مشخص تعریف شود.
- استفاده از نماهای پرده‌ای (آلومینیوم شیشه‌ای کامپوزیت شیشه رفلکس و...) در نماهای اصلی و جانبی ساختمانهای عمومی و دولتی ممنوع می‌باشد. - استفاده از نمای کامپوزیت و آلومینیومی مشروط به رعایت محث چهارم مقررات ملی ساختمان ایران و بصورت محدود و حداکثر در حد ۱۰٪ سطح کل نمای ساختمان صرفاً برای ساختمانهای مسکونی قابل قبول است هرچند که اساساً این نوع مصالح توصیه نمی‌شود.

- جنس نما در کلیه سطوح نمای ساختمانها می‌بایست قابل پاکسازی بوده و موجب آلودگی‌های زیست محیطی و بصری نشود.
- نمای بدنه شمالی ساختمان که در مجاورت مالکیت غیر است می‌بایست از ارتفاع ۲,۵ متر به بالا و الزاماً در محدوده مالکیت، ناماسازی گردد.
- طرح نمای کلیه ساختمانهای مسکونی گروههای «ج و د» و همچنین همه‌ی ساختمانهای عمومی، اداری، خدماتی، تجاری، بانکها و... و تمام ساختمانها با هر نوع کاربری و هر تعداد طبقه که در مجاورت میداين و تقاطع‌ها و خیابانهای اصلی با عرض ۲۲ متر و بیشتر می‌باشند باید تعریف شوند و نمای ساختمانهای واقع در منطقه تاریخی تبریز الزاماً می‌بایست به تأیید معاونت شهرسازی و معماری شهرداری تبریز (کمیته تخصصی نما و سیمای شهری) برسد.

- استفاده مناسب و اصولی از مصالح و تکنولوژی‌های نوین در طراحی و اجرای نماهای ساختمان در صورتیکه همخوان و هماهنگ با اصول این دستورالعمل باشد و موجب آلودگی‌های زیست محیطی و بصری نشود و مشروط به تأیید معاونت شهرسازی و معماری شهرداری تبریز قابل بررسی خواهد بود.

- به منظور خلاقیت طراحی و برای نمای ساختمانهای شاخص و عمومی (در صورتیکه دارای طرح خاص باشد) طرح بصورت ویژه و با رعایت اصول دستورالعمل و با حضور طراح، بصورت موردی در معاونت شهرسازی و معماری شهرداری تبریز (کمیته تخصصی نما و سیمای شهری) قابل بررسی خواهد بود.

- نمای ساختمانهای بلند مرتبه تابع ضوابط و شرایط ویژه می‌باشد و می‌بایست به تأیید معاونت شهرسازی و معماری شهرداری تبریز (کمیته تخصصی نما و سیمای شهری) برسد. اجرای بام سبز طبق ضوابط مربوطه و مشروط به تأیید معاونت شهرسازی و معماری (کمیته تخصصی نما و سیمای شهری) مجاز بوده و توصیه می‌گردد.

- نمای ساختمانهای مجاور و در حریم بناهای تاریخی، تابع ضوابط و مقررات مصوب ذیربط خواهد بود.

- انواع مبلمان و تابلوهای شهری، تابع ضوابط و مقررات مربوطه می‌باشد. در این صورت در طراحی نمای ساختمانهای عمومی، تجاری، خدماتی، اداری، درمانی و... می‌بایستی محل تابلو پیش‌بینی و تعیین گردد و در انطباق با مبحث بیستم مقررات ملی ساختمان ایران و بصورت هماهنگ برای صنوف مختلف تهیه شود.

ساماندهی مدیریت سیما و منظر شهر تهران

نظر به اهمیت ساماندهی وضعیت زیباسازی شهری و اثرات چند جانبه آن در حوزه های عمرانی، فرهنگی، اجتماعی، ترافیکی، رفاهی و اقتصاد شهری و با توجه به لزوم مشارکت شهروندان و مجموعه مدیریت شهری در این امر با استناد به وظایف و مقررات موضوعه شهرداری تهران موظف است با محوریت سازمان زیباسازی شهر تهران و با هماهنگی سایر حوزه های اجرایی ذیربط و همکاری و مشارکت شهروندان تهرانی و به ویژه انجمن های معتمدین محلات و همچنین بخش خصوصی نسبت به تهیه و ارائه لایحه ساماندهی وضعیت سیما و منظر شهری و کیفیت محیطی شهر تهران خصوصا در مواردی هم چون مبلمان شهری، نورپردازی، رنگ آفرینی، گرافیک محیطی، حجم ها، نشانه ها، تندیس ها، نمادها، فضاها، عمومی، نمای اماکن و بناهای شهری و سایر موارد مرتبط و در حوزه وظایف سازمان زیباسازی شهری تهران و براساس شاخصه های به شرح ذیل با رعایت آئین نامه های موجود و حداکثر ظرف مدت سه ماه از تاریخ ابلاغ به این مصوبه اقدام نماید.

الف) توجه و تأکید بر اولویت بخشی بر عام المنفعه بودن موضوع سیمایشهری.

ب) تدوین برنامه ای مشخص به منظور ارتقاء سطح آگاهی عمومی

شهروندان. نسبت به اهمیت کیفیت سیما و منظر شهری در حوزه های گوناگون زندگی فردی و اجتماعی.

ج) استفاده از قابلیت های مشارکت های مردم در قالب گروه های داوطلبانه مردمی به ویژه انجمن های معتمدین محلات) شورایی ها (و سازمان های مردم نهاد در ساماندهی وضعیت زیباسازی شهر تهران.

د) تأکید بر رویکرد توسعه محلی و محله محوری در برنامه ریزی شهری و تهیه و تدوین دستورالعمل های اجرایی مرتبط بر این اساس.

ه) توجه به نکات ایمنی، راحتی و روانی تردد وسایل نقلیه و عابرین پیاده به ویژه معلولین، کودکان و سالمندان و توجه به ارزش های فرهنگی، مذهبی و ارزش های فرهنگی، اجتماعی انقلاب و دفاع مقدس و مولفه های مرتبط با الگوی شهر اسلامی و ایرانی در ساماندهی وضعیت مبلمان شهری.

ز) توجه به مؤلفه های موثر بر وضعیت زیباسازی شهری در ارتقاء سلامت روانی جسمانی شهروندان و ایجاد آرامش، نشاط و شادابی عمومی در شهر تهران با لحاظ ساختار سنی و جنسی مخاطبین.

ح) توجه به حفظ آثار و نشانه های مرتبط با موضوع هویت شهری به ویژه آثار و فضاهای تاریخی و فرهنگی، طبیعی و اقلیمی موجود در شهر تهران.

ط) توجه و اهمیت هماهنگی میان کلیه حوزه های اجرایی و مدیریتی مرتبط و مؤثر بر موضوع ساماندهی سیمای شهر تهران به ویژه حوزه خدماتی.

ی) توجه به کیفیت سیما و منظر شهری و اثرگذاری آن بر شکل گیری فضاهای عمومی شهر تهران و توسعه سطح تعاملات اجتماعی افراد در یک جامعه در طراحی های شهر تهران.

ک) هماهنگی با طرح های جامع و تفصیلی شهر تهران.

روش شناسی تحقیق و تحلیل داده ها

پژوهش حاضر، با توجه به ماهیت و اهداف تحقیق از نوع تحقیقات کاربردی است که به لحاظ ویژگی در نحوه جمع آوری اطلاعات، از نوع توصیفی-پیمایشی است که به صورت نظرخواهی و به شکل میدانی انجام می گیرد. گردآوری اطلاعات از طریق مطالعه اسناد بالادست و طرح های فرادست متون علمی به همراه قوانین و مقررات مرتبط و پرسشنامه می باشد. در صورت نیاز برای تجزیه و تحلیل آماری داده ها از روش های آمار توصیفی و استنباطی استفاده می شود. بعلاوه اسناد حقوقی از جمله برنامه ها ملاک عملش شهرداری تهران، مصوبات شورای اسلامی شهر تهران و قوانین و مقررات ملاک عمل شهرداری تهران استفاده شده است. در این تحقیق تحلیل داده ها با استفاده از روشهای مناسب آماری (با توجه به نوع تحقیق و فرضیه ها و روشهای جمع آوری اطلاعات) به دو شکل توصیفی و استنباطی انجام گردید.

جدول 1 اولویت بندی عوامل بازدارنده مؤثر بر پیاده‌سازی نما در قالب بهبود و ساماندهی سیما و منظر شهر تهران

اولویت	میانگین رتبه	شاخص ها	عوامل بازدارنده
۱	۳,۷۹	نبود عزم جدی در سطوح مختلف مدیریتی برای ساماندهی سیما و منظر شهری	سیاست‌گذاری و تنظیم مقررات
۲	۳,۵۸	نبود برنامه و الگوی مشخص برای ساماندهی سیما و منظر توسط شهرداری	
۲	۳,۲۸	نبود بسترهای قانونی بالادستی و کمبود ظرفیت‌های قانونی اعم از آیین‌نامه، دستورالعمل و...	
۴	۲,۴۸	نبود ظرفیت‌های کافی در جهت تعریف مشوق‌های لازم برای ساماندهی سیما و منظر ساختمان‌های با قدمت بالا	
۵	۱,۸۷	تداخل و ناهماهنگی در سیاست‌های اتخاذ شده توسط دستگاه‌های اجرایی و مراجع تصمیم‌گیر	
۱	۳,۵۱	غیرشفاف بودن فرآیندها و مقررات مرتبط با سیما و منظر	مطالعات، آماده‌سازی و فرآیند ارجاع پروژه‌ها
۲	۳,۴۲	نبود چارچوب مشخص برای جبران هزینه های مربوط به ساماندهی سیما و منظر توسط مالکان	
۲	۳,۱۵	ضعف در ارائه اطلاعات مناسب به مالکان/شهروندان در خصوص سیما و منظر شهری	
۴	۲,۸۶	عدم اعتماد مالکان به برنامه های دستگاه‌های اجرایی	
۵	۲,۰۵	عدم انجام مطالعات لازم به منظور شناسایی و تخصیص بهینه ضوابط و معیارهای ساماندهی سیما و منظر	
۱	۲,۵۰	بالا بودن هزینه های ساماندهی نمای ساختمان‌های از قبل ساخته شده	تأمین مالی و حمایت مالی
۲	۱,۹۳	عدم تعریف سازوکار ارائه مشوق‌های مالی برای ساماندهی سیما و منظر شهری توسط دستگاه‌های اجرایی	
۳	۱,۵۸	کمبود منابع مالی جهت ارائه تسهیلات و ابزارهای تشویقی به شهروندان	
۱	۳,۷۷	کمبود دانش و مهارت کارکنان دستگاه‌های اجرایی برای ساماندهی سیما و منظر شهری	ظرفیت‌سازی و ارتقای دانش و مهارت نهادهای اجرایی و مالکان/شهروندان
۲	۳,۳۳	نبود اطمینان شهروندان به ایفای تعهدات دستگاه‌های اجرایی	
۳	۲,۷۹	عدم آشنایی کافی دستگاه‌های نظارتی با اهمیت و موضوع ساماندهی سیما و منظر شهری	
۴	۲,۶۹	کمبود دانش و مهارت شهروندان و مالکان با نظام اجرایی ضوابط نما	
۵	۲,۴۲	تلقی نادرست دستگاه‌های اجرایی و مالکان از ضوابط و مقررات مرتبط با ساماندهی سیما و منظر شهری	

جدول 1 میانگین رتبه و اولویت بندی شاخص های عوامل بازدارنده مؤثر بر پیاده‌سازی نما در قالب بهبود و ساماندهی سیما و منظر شهر تهران را نشان می دهد.

جدول 2 اولویت بندی عوامل پیش برنده مؤثر بر پیاده‌سازی نما در قالب بهبود و ساماندهی سیما و منظر شهر تهران

اولویت	میانگین رتبه	شاخص‌ها	عوامل پیش برنده
۱	۳,۳۴	برنامه‌ریزی جهت تدوین ضوابط مرتبط با حمایت‌های مالی دستگاه‌های اجرایی برای ساماندهی سیما و منظر شهری	سیاست‌گذاری و تنظیم مقررات
۲	۳,۲۶	تدوین آیین‌نامه/دستورالعمل ارزیابی حوزه های تخصصی صدور پروانه در زمینه اجرای ضوابط نما	
۳	۳,۱۰	تدوین قوانین، آیین‌نامه/دستورالعمل‌های مرتبط با ضمانت اجرایی ضوابط نما	
۴	۳,۰۴	ایجاد نهادهای تنظیم مقررات با هدف سیاست‌گذاری و نظارت بر کمیت و کیفیت سیما و منظر شهری	
۵	۲,۲۵	نظارت و پیگیری مستمر برای دریافت پایان کار ساختمان توسط دستگاه‌های اجرایی	
۱	۲,۰۷	ضروت تعریف ضوابط نمای متناسب با نوع کاربری	مطالعات، آماده‌سازی و فرآیند ارجاع پروژه‌ها
۲	۲,۰۲	انجام مطالعات جامع مرتبط با تدوین ضوابط سیما و منظر شهری	
۳	۱,۹۱	ایجاد و تعریف چارچوب‌های مورد نیاز اسناد مرتبط با ضوابط نما با مشارکت شهروندان	
-	-	تدوین بسته های تشویقی مالی برای ترغیب شهروندان جهت ساماندهی نمای ساختمانهای قدیمی	تأمین مالی و حمایت مالی
۱	۳,۲۳	برگزاری دوره‌های ترویجی و آموزشی در دستگاه‌های اجرایی	ظرفیت‌سازی و ارتقای دانش و مهارت در بخش عمومی و خصوصی
۲	۳,۱۴	تشویق و تنبیه دستگاه‌های اجرایی براساس ارزیابی عملکرد در ساماندهی نمای شهری	
۳	۲,۹۸	تشکیل واحد تخصصی ساماندهی نما در دستگاه‌های اجرایی با پرسنل آموزش دیده به‌همراه مسئولیت و اختیارات متناسب	
۴	۲,۸۸	برگزاری نشست با حضور دستگاه‌های نظارتی به منظور هماهنگی و همراهی بیشتر با دستگاه‌های اجرایی در ساماندهی نما	
۵	۲,۷۸	برگزاری همایش‌های عمومی معرفی تاثیر ساماندهی نما بر بهبود فضای کالبدی شهر	

جدول 2 میانگین رتبه و اولویت بندی شاخص های عوامل پیش برنده مؤثر بر پیاده‌سازی نما در قالب بهبود و ساماندهی سیما و منظر شهر تهران را نشان می دهد.

بحث و نتیجه گیری

ساختمان یک موجود خودبسنده نیست که بتواند تمام توجه طراح و مالک را به خود جلب کند بلکه باید با حفظ شخصیت و اعتبار خود، عنصری از یک فضای شهری وحدت یافته باشد. هنگام برنامه ریزی جهت طراحی و احداث یک ساختمان شاخص، نیاز است که مالکین مسلط بر وظایف خود و پایبند قوانین و مقررات وضع شده باشند. بر این اساس، ضوابط ذیل، برای مالکین ارائه شده است. این ضوابط، ساخت و سازها و آن بخش از تصمیمات مالک را که بازتاب کالبدی و فضایی دارد، کنترل و هدایت میکند. چنانچه این ضوابط کارآمد باشند و به صورت کارآمد هم به اجرا دربیایند، تضمین کننده توسعه هماهنگ و با اصول خواهند بود.

- احداث ساختمانهای شاخص دار خیابانهای فرعی ممنوع میباشد.
- استقرار یک بنای شاخص تنها میتواند در جایی باشد که باعث گره ترافیکی و راهبندان نشود.
- ساختمانهای واقع در محدوده بافت تاریخی ملزم به رعایت ضوابط اداره کل میراث فرهنگی و گردشگری و صنایع دستی میباشد.
- در انتخاب مکان برای ساختمان شاخص باید به کاربری های همجوار توجه شود.
- اختصاص کاربری به غیر از کاربری تعیین شده برای ساختمان ممنوع است.
- باید ارتفاع مجاز ساختمان شاخص بر اساس ضوابط و پهنه بندی طرح تفصیلی باشد.
- ناماسازی برای تمام سطوح اصلی و فرعی ساختمان، اجباری است.
- استفاده از فرم های نامتعارف در طراحی ساختمان، ممنوع است.
- مصالح ساختمان در هماهنگی با ساختمانهای محدوده باشد.
- طراحی نماهای تمام شیشه ای باید استانداردهای انعکاس نور رعایت شود.
- مالکین ملزم به رعایت ابعاد و فرم و طرح تعیین شده توسط طراحان و کمیته هستند.
- فرم نورپردازی بناها باید با فرم بنا هماهنگ باشد.
- به کارگیری نورهای خیره کننده، استفاده ازرن گهای تند و نورپردازی های نامتعارف ممنوع میباشد در صورت استفاده از نقاشیهای دیواری و یا نصب تابلوهای مختلف جهت
- پوشش نماهای فرعی، طرح مربوطه قبل از اجرا میبایست به تصویب کمیته تخصصی بناهای شاخص برسد.
- ورودی پارکینگ از معبر فرعی باشد.
- نمای تایید شده بناها باید به نحو مناسبی در کارگاه ساختمانی پروژه نصب و در معرض دید عموم قرار گیرد.
- مالک، تابلویی حاوی اطلاعات ساختمان مشرف بر هر یک از معابر همجوار که قرار است ساختمان در آن ساخته شود را نصب نماید
- صدور پایا نکار بعد از اتمام عملیات ساختمانی اعم از قسمتهای داخلی و کلیه نماهای ساختمان امکان پذیر میباشد.

- صدور گواهی پایان عملیات ساختمانی منوط به انطباق نمای اجرا شده با نمای مصوب است.
 - مالکین ملزم به اجرای نقشه های مصوب در کمیته های نما از جمله کمیته بناهای خاص و رعایت سایر ضوابط و مقررات مرتبط با نما هستند. در صورت عدم رضایت، تخلف ساختمانی یاد شده به کمیسیون ماده ۱۰۰ قانون شهرداریها ارجاع میشود.
 - درج نمای تایید شده در پروانه عملیات ساختمانی الزامی است و صدور پروانه ساختمان بدون درج نمای تایید شده در آن ممنوع است.
 - ضوابط عام طراحی نما برای شهر تهران با هدف افزایش انسجام و هماهنگی نماهای شهری ارائه شده است. در تهیه این ضوابط از مصوبات شورای عالی نما و منظر، طرح تفصیلی شهر تهران، مبحث ۴ و ۲۰ و ۲۲ مقررات، ۱۹، ملی ساختمان، انضباط نما، نظم نما، لایحه طراحی، پایش و اجرا نماهای شهر تهران، نشریه ۷۱۴، استاندارد ۲۸۰۰، ضوابط و مقررات شهرسازی و معماری برای افراد دارای معلولیت جسمی و حرکتی، ساماندهی طراحی مساجد و ساختمانهای شهرداری تهران و اصلاح نماسازی ابنیه در شهر تهران، ضوابط و شاخصهای بازیابی هویت شهرسازی و معماری اسلامی- ایرانی و نامه مرکز تحقیقات راه، مسکن و شهرسازی استفاده شده است. پس از بررسی منابع مذکور توسط مشاور، وجود برخی از ضوابط در کنار مجموعه ی ضوابط تدوین شده، ضروری بود که با استفاده از نظرات و تعامل با کارفرما به صورت ضوابط و توصیه های پیشنهادی به آن ها اضافه شد. ضوابط و توصیه های عام در مجموعه حاضر در قالب ۶ موضوع اصلی زیر ارائه شده است:
- حجم (لغاف فضایی و تخلخل حجمی جداره)
 ارکان (ارکان عمودی و افقی)
 مصالح و رنگ
 روزنه ها و بازشوها و ورودی ها
 تأسیسات و الحاقات (تابلوا، جزییات تزئینی و پوشش گیاهی، سایبان، نرده و حفاظ)
 نورپردازی

فهرست منابع

- بحرینی، حسین، (۱۳۷۱): مجموعه مقالات، مرکز مطالعات و تحقیقات شهرسازی و معماری ایران، وزارت مسکن و شهرسازی
- پرک، اگوستن. ۱۳۸۷. منظر، مکان، تاریخ. ت: مریم السادات منصوری، باغ نظر، شماره ۹.
- بل، سایمون (۱۳۸۶) "عناصر طراحی بصری منظر"، محمد احمدی نژاد، تهران، نشر خاک
- بل، سایمون (۱۳۸۶) "منظر، الگو، ادراک و فرآیند"، بهناز امین زاده، تهران، انتشارات دانشگاه تهران
- بنیادی، ناصر و محمود توسلی، (۱۳۸۶): طراحی فضای شهری، فضاهای شهری و جایگاه آن در زندگی و سیمای شهری، مرکز مطالعات و تحقیقات شهرسازی و معماری
- پیشابور (۳۱ تیر ماه ۱۳۸۷) روزنامه شهرستان (ص ۳)، سال سوم، شماره ۱۲۲.
- پاکزاد، جهانشاه (۱۳۸۵) سیمای شهر: آنچه کوبین لینچ از آن می فهمید، فصلنامه آبادی، سال شانزدهم شماره ۵۳، ص ۲۰-۲۶
- پاکزاد، جهانشاه (۱۳۸۵)، راهنمای طراحی فضاهای شهری، وزارت مسکن و شهرسازی، تهران
- پاکزاد، جهانشاه (۱۳۸۲)، «معیارهای کیفی سنجش فضا»، فصلنامه آبادی، سال ۱۳، شماره (۳۹) تابستان ۱۳۸۲ شماره چهارم دوره جدید (صفحات ۹۴-۱۰۰، مرکز مطالعاتی و تحقیقاتی شهرسازی و معماری، تهران
- پاکزاد، جهانشاه (۱۳۸۶)، مبانی نظری و فرآیند طراحی شهری، وزارت مسکن و شهرسازی، تهران
- توسلی، محمود: قواعد و معیارهای طراحی فضای شهری، انتشارات مرکز مطالعات و تحقیقات معماری و شهرسازی ایران
- تیلور، نایجل. ۱۳۸۵. عناصر منظر شهری و هنر طراحی شهری. ت: وحید تقی یاری، پیوند فیروزه، فصلنامه آبادی، شماره ۵۳: ۸۶ تا ۹۲
- لنگ، جان. طراحی شهری، گونه شناسی رویه ها و طرح ها. ت: سیدحسین بحرینی، تهران: انتشارات دانشگاه تهران.
- ذکاوت، کامران، (۱۳۸۹): مقاله معماری خیابانی و هویت سیمای شهری در ایران، ماهنامه دانشنا، شماره ۱۸۰.
- رضازاده، راضیه (۱۳۸۰) "بحران ادراکی رفتاری در فضای شهری" مجله شهر داری ها، ویژه نامه شماره ۵، طراحی شهری، سازمان شهرداری‌های کشور.
- گلکار، کورش. ۱۳۸۵. مفهوم منظر شهری. فصلنامه آبادی، شماره ۵۳: ۳۸ تا ۴۷.
- صالحی میلانی، ساسان، ۱۳۸۰، «تأثیر ضوابط و مصوبات مقطعی بر سازمان کالبدی شهر تهران»: نشریه آبادی، شماره ۳۹، نشریه آبادی، تهران.
- فرجامی، امیر. ۱۳۸۵. سیمای شهر، منظر شهری. فصلنامه آبادی، شماره ۵۳: ۴ تا ۵.
- فرمانفرمائیان، عبدالعزیز. ۱۳۴۷. طرح جامع تهران. سازمان برنامه، ج ۲. فرمانفرمائیان، عبدالعزیز. ۱۳۴۷. طرح جامع تهران. سازمان برنامه، ج ۴

- قاسمی اصفهانی، مروارید (۱۳۸۳) «اهل کجا هستیم؟» هویت بخشی به بافت‌های مسکونی» تهران، انتشارات روزنه، چاپ اول
- گلکار، کورش (۱۳۸۵) مفهوم منظر شهری، فصل نامه آبادی سال شانزدهم، شماره ۶۸ صص ۸۳-۲۳
- گوردن، کالن (۱۳۸۲) گزیده منظر شهری، ترجمه ی منوچهر طبیبیان، تهران، انتشارات دانشگاه تهران
- لنگ، جان. طراحی شهری، گونه شناسی رویه ها و طرحها. ت: سیدحسین بحرینی، تهران: انتشارات دانشگاه تهران.
- لینچ، کوین (۱۳۸۷) سیمای شهر، ترجمه منوچهر مزینی، موسسه انتشارات و چاپ دانشگاه تهران، تهران
- لینچ، کوین (۱۳۷۶) تئوری شکل شهر خوب، ترجمه ی سید حسین بحرینی، چاپ اول، تهران، انتشارات دانشگاه تهران
- لینچ، کوین (۱۳۸۱، ب)، «بازنگری در سیمای شهر» (منظر ذهنی شهر)، مترجم کوروش گلکار، فصلنامه صفا، شماره ۳۴، صص ۸۳-۷۴، تهران
- لینچ، کوین (۱۳۸۱)، تئوری شکل شهر، ترجمه سید حسین بحرینی، انتشارات دانشگاه تهران، چاپ دوم با تجدید نظر، تهران
- لینچ، کوین (۱۳۸۳)، سیمای شهر، ترجمه منوچهر مزینی، انتشارات دانشگاه تهران، چاپ ششم، تهران
- محمودی، محمد مهدی (۱۳۸۱)، «تاثیر بزرگراههای درون شهری در تغییر منظر شهری تهران»، فصلنامه هنرهای زیبا، شماره ۱۲ زمستان ۸۱، پردیس هنرهای زیبا دانشگاه تهران، تهران
- محمودی، امیر سعید، (۱۳۸۹)، نظرها منظر شهری، مجله تخصصی منظر، انتشارات پژوهشکده نظر، شماره ۱۱
- آبان و آذر
- محمودی، سید امیر سعید، (۱۳۸۵) منظر شهری؛ مروری بر چند نظریه ۵۴ تا ۶۱.
- ماتلاک، جان (۱۳۸۸) " :آشنایی با طراحی محیط و منظر "، سازمان پارکها و فضای سبز شهر تهران، موسسه نشر شهر
- موثقی، رامین و سحر آیرملو (۱۳۸۵) " عناصر هویت فرهنگی در شهر " مرجع مهندسی عمران، اولین همایش بین‌المللی شهر برتر طرح برتر، سازمان عمران و شهرداری‌های همدان.
- مدنی پور، علی (۱۳۸۴) طراحی فضای شهری؛ نگرشی بر فرایندی اجتماعی و مکانی، ترجمه: فرهاد مرتضایی، شرکت پردازش و برنامه ریزی شهری (وابسته به شهرداری تهران)، چاپ دوم .
- مدنی پور، علی (۱۳۷۹) " طراحی فضای شهری " چاپ اول نگرشی بر فرایند اجتماع و مکانی» ترجمه فرهاد مرتضایی، تهران، شرکت پردازش و برنامه ریزی شهری.
- هاگت، پیتر (۱۳۷۹) جغرافیا: ترکیب‌بندی، ج ۲، ترجمه: شاپور گودرزی نژاد، انتشارات سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی (سمت)، چاپ دوم
- مزینی، منوچهر، (۱۳۸۷)، مقالاتی در باب شهر و شهرسازی، انتشارات دانشگاه تهران، تهران
- منصوری، سیدامیر. ۱۳۸۲. درآمدی بر شناخت معماری منظر. باغ نظر، شماره ۲
- منصوری، سید امیر (۱۳۸۹)، «چیستی منظر شهری»، ماهنامه منظر، شماره نهم، مرکز تحقیقات نظر، تهران

Examining the role of urban rules and regulations on the organization of the image and landscape of Tehran

Arzoo Vafaei, Islam Karmi*, Masoud Yousefi Tadzker, Naser Haj Mohammadi

Abstract

The urban landscape is the surface of contact between man and the phenomenon of the city, which is revealed through human experience and the interaction between man and the environment. The developments of the last few decades made it necessary to pay attention to the facade and organize the urban appearance. A quick look at the appearance of the city today is proof of the above claim. In the meantime, the role of urban laws and regulations will be studied as one of the most important influencing factors in the formation of urban image and landscape. In this research, an exploratory analysis has been carried out and with the design of a questionnaire, the effective components in the formation of the urban view have been extracted in the form of a field survey, and after the analysis, we will provide practical and effective suggestions for architects and urban landscape designers. There are executive directors, specialized experts and experts in urban planning and architecture, and people living in the regions who have a frequent presence in the city.

Key words: image and landscape, city view, city space, urban laws, rules and regulations.